

Var det mig, du mente?

AF KURT DALSGAARD

Var det mig, du mente?

af Kurt Dalsgaard

lohse

Var det mig, du mente, Herre,
da du gav din kirke kaldet
til at sprænge alle grænser
med dit ord og med din dåb?

Denne plakat har hængt over mit skrivebord i mange år

Indhold

- 11 Forord

- 13 **Barn og ung 1949 – 1973**
- 15 Arv og miljø
- 20 Forældre og familie
- 26 Opvækst på gården
- 29 Mine søskende
- 32 Folkeskolen
- 34 Barnetro
- 38 Skibsbygger på vestkysten
- 41 Vækkelse i Skjernkredsen
- 46 Soldat i Hvorup
- 49 Bibelskole på Luthersk Missions Højskole
- 51 KFUM's soldaterhjem i København
- 56 Kone og arbejde søges

- 61 **Missionær i Randers 1973 – 1978**
- 63 Mødet med bibelkritik
- 66 Missionær uden kone og bil
- 69 Ungdomsarbejde i Randers
- 74 Udfordringer for børnefamilien

- 78 Tobak og alkohol
82 På kryds og tværs i Danmark med Guds ord
89 Teltmøder på Færøerne
- 95 Missionær i Vejle 1978 – 1985**
97 På vej til Vejle
99 Ung missionær i Vejle
101 Skilsmissen mellem Indre Mission og KFUM og K
104 Opstart af Indre Missions Ungdom på landsplan
108 Første Giv-et-år-medarbejder
110 Strid om Lyngsbolejrene
113 Tid til endnu en fødsel
115 Rejseleder til Norge og Sverige
120 Præster klager over mig
122 Uenighed om kvindelige præster
127 Samarbejdet med Poul Langagergaard
130 Vækkelse kontra teologisk strid
132 Tanker om at blive placeret i København
- 135 Missionær i Lyngby 1985 – 1992**
137 Klædt på til en ny opgave
141 Opstart i Brede
145 Jeg blev syg
148 Campingture i Sverige
152 Ray Bakkes tanker om storbymission
155 Ray Bakke i Mølleåparken
163 Ray Bakke i nordvestkredsen

- 168 Præster i sognene omkring Brede
- 170 Engagement i Dansk Bibel Institut
og Menighedsfakultetet
- 174 Ny struktur for Indre Missions arbejde
i Storkøbenhavn
-
- 177 **Koordinator i Københavns Indre Mission 1992 – 1999**
- 179 Leder i Københavns Indre Mission
- 181 Inspiration til storbymission
- 186 Seks personer jeg lærte af
- 191 Dorthes svulst i hjernen
- 203 Angstanfald
- 207 Dorthe i »Hendes verden«
- 208 Undere og velsignelser
- 213 25 år i medgang og modgang
- 216 Pride-festival uden for Bethesda
- 219 Opstart af Evangelisk Luthersk Samråd i København
- 223 Farlig rapport til hovedbestyrelsen
- 229 Indre Mission og bysogne
- 231 Vanskelig afsked efter 26 års ansættelse
-
- 237 **Kristent lederskab og nyt arbejde 1999 – 2001**
- 239 Lederuddannelse
- 242 Arbejdsløs. Hvad vil du, Gud?

- 245 **Landssekretær på DBI 2001 – 2011**
- 247 Lærerige år i et akademisk miljø
- 251 Tværkulturel Mission på sikker grund
- 256 Besøg i Kenya
- 259 Et jordisk paradys i Klint
- 261 Stopper som midtbanespiller
-
- 265 **Evangelisk Luthersk Netværk 2011 – og fremefter**
- 267 Evangelisk Luthersk Netværk bliver født
- 274 Biskopper i det røde felt
- 276 Menigheder i Evangelisk Luthersk Netværk
-
- 279 **Epilog**
- 281 Tæt på børn og børnebørn
- 284 Hyldest til kvinden i mit liv
- 286 Eftertanke
- 288 Tak
- 288 Liste over forkortelser

Forord

I dag taler vi om, at forældre curler deres børn og forsømmer at udruste dem til et selvstændigt liv. Men i den henseende har min far aldrig været med på moden. Nogle vil nok sige, at han er af den gamle skole, men så har de ikke kigget ordentligt efter. Som min fars yngste er det tilkommet mig at tage ved lære af hans forældreskab, lederskab, fællesskab og venskab. Det er en kostbar gave, der har foldet sig ud lidt efter lidt.

Som årene er gået, har jeg fundet ud af, at der er noget ved min far, der ikke stemmer. Noget, der stritter, noget, man ikke rigtig kan blive klog på. Han er på én gang håbløst systematisk og rationelt tænkende – et disciplineret menneske med en god portion selvkontrol og fødderne på jorden. Men hans passionerede visioner, hans nysgerrighed og videbegærlighed, hans blik for mangfoldighed og hans kreative løsningsmodeller fører ham ofte ud i kirkelandskabets vidder og bredder. Min far går helt til grænsen. Gerne lidt længere. Han kan være møgirriterende og øretæveindbydende. Især fordi han som regel har ret. Men trods hans stædige facon er han på en tjeners hengivne mission.

Min fars store passion er evangeliet om Jesus. Derfor har han kastet sit liv ind på at give det de bedste vækstbetingelser i den evangelisk-lutherske kontekst i Danmark. Hans sans for administration, ledelse og netværk har ført ham ind i maskinrummet

for missions- og kirkearbejdet i en tid præget af brydninger for at være med til at nytænke den kirkelige situation. Det kræver sommetider en provokatørs radikale indspark. Det kræver også en gennemgribende selvopofrelse. Han har taget begge dele på sig. Med sit arbejde og sin person tegner min far i denne bog et billede af en levende Gud, der er større end hans egen forestillings- evne og mere end kirkelige traditioner og kulturelle strømninger. Nemlig en Gud, der kalder til personlig efterfølgelse af Jesus i alle livets forhold og til at give dette kendskab videre. Vi ser frugten af sådant arbejde omkring os i dag. Min generation kan med taknemmelighed høste af de kirkefrø, der er blevet sået før os.

Vejen for min far er også gået gennem skuffelser og kriser. Der har været perioder og oplevelser i hans liv – særligt da min mor blev alvorligt syg – som har anfægtet hans tros- og livssyn. I sådanne modgangstider har han på en særlig måde lært, at det er vigtigt for en leder selv at lade sig lede af Gud. Det har været en dyr erkendelse, som har udfordret både hans relation til Gud og andre og hans syn på sig selv. Men når du i dag ser ham sidde i en solstråle på terrassen i sit sommerhus med et uudgrundeligt smil om læben, så er du ikke i tvivl. Han har fundet fred med sin frelser og Gud.

I denne bog skal du møde min far i stort og småt og følge de spor, han har sat i det kirkelige landskab i Danmark. Jeg håber, at du vil lære af hans liv som jeg. Lære om udholdenhed og trofasthed, mens vi virker og vandrer sammen.

Lene Dalsgaard Thomsen, Kurts yngste datter
Lyngby, juni 2017

**Barn og ung
1949 – 1973**

Arv og miljø

Indtil jeg blev 37 år, kendte jeg kun én sygdom: skaberi. Fra jeg var ganske lille, har jeg lært, at sygdom og skavanker skal arbejdes væk. Det lærte jeg af min far.

Far har præget mig langt mere, end jeg i mange år var bevidst om. Vi havde gennem hele min barndom et tæt forhold til hinanden, fordi far inddrog mig i mange af sine gøremål. Fra jeg var lille, fulgte jeg ham i arbejdsopgaverne på gården, hvor vi boede, men også på mange spændende ture, som når vi for eksempel skulle ud til grisehandleren for at købe smågrise, som vi fedede op til slagtning. Eller når han skulle til dyrskue i Herning. At komme med far på sådan en tur var helt fantastisk. Så smurte mor en dejlig madpakke til far og mig, og vi tog på udflugt sammen. På det tidspunkt var det vist det længste, jeg var hjemmefra. Helt fra Kjellerup til dyrskue i Herning.

Nogen vil sige, at far var en hård mand. Han arbejdede ofte i døgndrift, også når han var syg. Hvis han syntes, han burde fortsætte med arbejdet et ekstra døgn uden hvile, tog han en ferietablet, som kunne købes i håndkøb. Disse tabletter var et centralstimulerende stof, som kan sammenlignes med amfetamin. Far stillede ikke kun store krav til sig selv, men også til os, som omgav ham. Hvis han for eksempel var ved at reparere noget, og han bad mig hente en hammer i værkstedet, skulle det foregå i løb. Hvis

jeg nøjedes med at gå, fik jeg at vide, at jeg godt kunne få lidt fart på.

Den eneste gang, jeg som barn dristede mig til at »svare far igen«, var en dag, vi var ude på marken for at køre halmballer hjem på en vogn. Jeg var omkring 13 år og var ved at blive mere bevidst om, at jeg ikke ville jages med. Jeg var som sædvanlig oppe på læsset og skulle lægge halmballerne pænt, så læsset ikke væltede, når vi kørte det hjem. Far syntes åbenbart ikke, det gik hurtigt nok, og han råbte op til mig, at jeg skulle se at få fart på. Så gjorde jeg noget, som aldrig før var sket og heller ikke senere skete, mens jeg var barn. Jeg svarede tilbage: »Hvis ikke det går hurtigt nok, kan du jo lægge det selv.« Far satte forken i jorden, skubbede kasketten om i nakken, kiggede op til mig på det høje læs og sagde: »Skal du være fræk, knægt?« Og pludselig var jeg helt afklaret med, at det skulle jeg bestemt ikke. Og det var så mit teenageoprør, frem til jeg blev 15 år og flyttede hjemmefra.

Jeg har ovenfor kun beskrevet én side af far, nemlig sådan som han var i det praktiske arbejde på gården. Han var nidkær, hårdtarbejdende og stillede store krav til sig selv og til andre. Det samme kan siges om hans åndelige liv. Også der var han nidkær, hårdtarbejdende og stillede store krav til sig selv – og til andre. Der måtte ikke være slinger i valsen. Stå ved din tro, uanset hvad det koster! Det var hans leveregel.

Jeg kan nævne et eksempel på, hvor konsekvent far var i sin tro. Mens vi havde gården, lavede far en del markarbejde for andre, samtidig med at han drev gården. En lørdag aften var han hos en landmand nogle kilometer fra, hvor vi boede, og skulle så korn

for ham. Da klokken nærmede sig midnat lørdag aften, kunne far ikke nå at blive helt færdig med marken, inden søndagen begyndte kl. 24.00. Selvom det kun ville tage en halv time at blive færdig, ville han stoppe og køre hjem for så at tage resten, når det blev hverdag igen. Manden syntes, det var unødvendigt at tage det så tungt med helligdagen og sagde til far: »Så du bare færdig, de synder skal jeg nok tage på mig,« hvortil far svarede: »Jeg tror, du har nok i dine egne synder.« Manden svarede: »Det har du nok ret i,« og så kørte far hjem.

Denne kontante hverdagskristendom er jeg vokset op med, og det har taget mig et helt liv at finde ud af, hvordan mit eget liv som kristen skal være. For på den ene side står jeg ved det grundlæggende i den kristendom, jeg er vokset op med. Samtidig har jeg måttet vurdere, hvordan denne alvorlige kristendom skal udmøntes i min egen hverdag.

Jeg fortæller disse oplevelser, fordi de i høj grad har formet mig til den, jeg er. Jeg er vokset op med den holdning, at man ikke skal pibe over småting, og jeg stiller store krav til mig selv og til andre.

Fra jeg var 37 år, mødte jeg svære ting i mit eget og i andres liv. Det udfordrede mit syn på forholdet mellem svaghed og styrke. Jeg blev mindet om, at alle ikke har samme evner og kræfter, men at vi ikke desto mindre er lige meget værd.

Min gode ven, ledelsesrådgiver Kai Svendsen, skrev engang til mig, da han havde det svært i sit liv: »Og Kurt, magtesløsheden er blevet min bedste ven!« Den sætning har jeg grundet over mange gange siden, og jeg har øvet mig i at forsone mig med min svaghed og magtesløshed. Verset fra 2 Kor 12,9 er blevet

vigtigt i mit liv: »Min nåde er dig nok, for min magt udøves i magtesløshed.«

Selvom jeg med årene er blevet mere bevidst om min egen svag-
hed, er jeg stadig dybt præget af de 15 år, jeg som barn havde sam-
men med far. Han er den person, som har sat det stærkeste aftryk
på min personlighed. I øvrigt er det vel ofte sådan, at en far har stor
indvirkning på, hvordan hans søn bliver – både på godt og ondt.

I 2004 døde far 85 år gammel. Hele livet havde han lagt arm
med dem, han var uenig med. Måske for første gang i sit liv mødte
han sin overmand. Han tabte til kræften.

Men jeg har jo også en mor. Hvorfor fortæller jeg så meget om
far uden at nævne mor? Fordi far fyldte rigtig meget i mit barn-
domshjem. I nogle situationer var det godt, men det bevirkede
også, at mor ikke altid fik mulighed for at udleve de store evner
og tanker, hun havde.

Da jeg skulle skrive denne bog, spurgte jeg en af mine søsken-
de, hvordan vi kan beskrive mor. Dertil blev der svaret: »Hun var
der jo bare.« Denne sætning skal ikke forstås negativt, men den
udtrykker, at mor bare var der – for far og for os børn. Hun gik
stille derhjemme og sørgede for, at ingen af os skulle mangle no-
get. Hun krævede ikke den store opmærksomhed. Hun var opof-
rende og trofast.

Mor havde mange evner, som hun ikke fik plads til at udleve.
Hun havde en digterisk åre, som kunne være udfoldet langt mere,
og hun lavede opbyggelige andagter, som hun brugte i kvinde-
kredse og i andre små forsamlinger. Samtidig var hun et bønnens
menneske, men hun gik stille med det.

Der er især én ting, som mor altid vil blive husket for, og det er hendes vidunderlige sang. Mor var en sangfugl, og hun spillede guitar, harpecitar og klaver. Både når hun var glad, og når hun var ked af det, udtrykte hun det i sang. Mit barndomshjem var fyldt med dejlig sang, og da far senere blev missionær, var mor med ham til møde hundredvis af gange, hvor hun sang og spillede harpecitar. Hun har sunget Guds ord ind i utallige menneskers hjerter, og hun kendte et væld af sange; også de gamle åndelige viser og vækkelsessange. For eksempel »Gud hører bønner i dag som før«, »Barnetro«, »Hellig Mads« og »Ingen bog er mig så kær, som min moders bibel er«. En del af mors sange har far optaget på kassettebånd, og hvert år til jul mindes jeg mor, når jeg fylder stuen med hendes dejlige sang. Hvis mor havde levet i dag og fået en sanguddannelse, tror jeg, hun kunne være blevet professionel sanger.

Mor døde i 1992 som 75-årig. Ved mindesamværet sagde jeg blandt andet: »Mor sled sig selv op for andre og ikke mindst for os i sit hjem. Hjemmets plads er overset, og der er ikke mange, der værdsætter den. Men mor har givet sit liv for denne stille opgave i hjemmet og har været en støtte for far i missionærarbejdet. Og hvor jeg beundrer de kvinder, som tager dette slidsomme og oversete arbejde. Mor har altid været der, stille og ubemærket, men med en trofasthed, som havde sin kilde hos Gud.«

Forældre og familie

Jeg er født den 25. marts 1949 i Kølvrå ved Karup på en ejendom med 65 hektar sandjord. Jeg blev døbt den 24. april 1949 i Karup Kirke, og kom til at hedde Kurt Dalsgaard. Da jeg var toethalvt år, købte mine forældre en gård i Oustrup ved Kjellerup. Der var ca. 20 hektar god landbrugsjord, og det var i Oustrup, jeg slog mine folder som barn, indtil jeg var knap 16 år.

Mine forældre hedder Inger Juul Ramvold Dalsgaard og Jørgen Christian Dalsgaard. Far voksede op på en gård uden for Viborg, og mors hjem var i Frederikssund.

Fars forældre, mine bedsteforældre, hed Mette og Chresten Dalsgaard. De havde først gården »Dalsgårdhave«, som ligger uden for Viborg ved Nørreåen mellem Bruunshåb og Rindsholm. Da far var seks år, byggede de gården »Skovlund« i Bruunshåb, og her boede far, indtil han som ung flyttede hjemmefra.

Mine bedsteforældre var jævne folk og troende mennesker. De holdt andagt hver dag og gik i kirke om søndagen, men de kom ikke fast i et missionshus, da der ikke var et sådant i nærheden af, hvor de boede.

Far havde kun én søskend, Anna, og de var så tæt på hinanden i alder, at de blev konfirmeret samme dag og var nære venner gennem hele livet. Anna blev gift med Carl Hansen, og de havde gården »Købkesgård« i Gl. Asmild.

Jeg har aldrig mødt min mors forældre, som boede i Frederikssund. De døde, før jeg blev født. Morfar hed Carl Christian Julius Ramvold og var postbud og lotterikollektør. Mormor hed Ane Kirstine Petersen. Hun døde, da mor var 11 år, og derefter blev morfar gift med mormors søster.

Som ung var mor elev på Tølløse Højskole. Derefter blev hun uddannet som barneplejerske på »Frelsens Hærs Børnehjem i København«, hvorefter hun blev personlig barneplejerske for et af børnene på Ledreborg Gods. Efter opholdet på godset, begyndte mor uddannelsen som sygeplejerske på Frederikssund Sygehus, men fik den ikke afsluttet, fordi hun blev gift med far, og de bosatte sig i Viborg.

Mors forældre hørte til Missionsforbundet, men da de boede lige over for Indre Missions (IM) missionshus i Frederikssund, kom de også der, og det var gennem strengekoret i missionshuset, at far og mor mødte hinanden. I foråret 1940 var far blevet formester på en gård uden for Frederikssund og kom til møderne i missionshuset. Der var han med i strengekoret, som mor ledte. Hun spillede harpecitar og sang, og far spillede violin.

Far har hele sit liv skrevet dagbog, og deri kan man læse, at året i Frederikssund blev en rig åndelig tid for ham. Selvom han aldrig direkte havde forladt sin barnetro, følte han, at han manglede noget. Da hans venner i Frederikssund bad for ham, blev troen personlig for ham, og det kom til at præge ham for livet.

Far og mor blev gift den 24. maj 1942, efter at de havde været kærester i godt et år. Mor måtte afbryde sin uddannelse for at følge »prinsen« til det mørke Jylland. De bosatte sig først i Vi-

borg, og kort tid efter købte de en forsømt gård i Kølvrå. Det var her, jeg blev født. Markerne på gården var det rene sandjord, så der kunne bedst dyrkes kartofler. Bypigen fra Nordsjælland måtte nu i marken og samle kartofler op den ene dag efter den anden, og det var et helt andet liv, end hun var vant til. Desuden faldt de praktiske opgaver med redskaber og maskiner i marken og i stalden hende ikke let, så jeg tror, det har været en udfordring for de to nygifte at samarbejde om det praktiske arbejde på gården. Far kunne klare en lang og krævende arbejdsdag og var god til det praktiske, og mor følte uden tvivl, at hun ikke slog til i arbejdet på gården. Det blev da også i det huslige arbejde, at mor fortrinsvis fik sin plads.

Mor havde to brødre og en søster. Mors bror, Viggo Ramvold, var i en periode præst i Missionsforbundet i Sverige og senere i Danmark, og han havde mange tillidsposter i Missionsforbundet. Blandt andet var han i fem år missionsforstander, hvilket svarer til at være generalsekretær. Viggo Ramvold har skrevet mange åndelige sange. Mors bror, Albert, var ingeniør og kom, så vidt jeg ved, ikke i kristne sammenhænge.

Mors søster, Ellen, blev gift med Henry Toft. Han havde en stor isenkramforretning i Frederikssund men døde allerede, da han var 39 år, så Ellen var enke det meste af sit liv. Hun var aktiv i IM i Frederikssund. Samtidig var hun i 1995 med til at oprette Frederikssund frimenighed og var nær ven af bibellærer Bent Ryborg. Desuden havde hun et varmt hjerte for bevægelsen Ordet og Israel. I den forbindelse vil jeg fortælle en spændende historie.

Moster Ellen døde i marts 2005, og mens vi var samlet til hen-

des begravelse, fik generalsekretær Ole Andersen i fortrolighed oplyst, at Ellen Toft, som hun hed, havde testamenteret ca. en million kr. til Ordet og Israel. Samme eftermiddag holdt Ordet og Israels økonomiudvalg møde hos landssekretær Per Weber i Hinnerup for at drøfte, om de kunne skaffe penge til at købe en bygning ved Genesaret Sø. Den skulle bruges til discipelskole og kurser. Efter begravelsen ringede Ole Andersen til økonomiudvalget, som stadig havde møde, og fortalte dem, at der ville komme ca. en million kr. fra Ellen Toft. Det var den største arv i Ordet og Israels historie. Senere samme eftermiddag ringede en kvinde fra København til økonomiudvalget og fortalte, at en gammel dame, der lå for døden, havde testamenteret sit hus i Brønshøj til Ordet og Israel. Denne arv viste sig at være på ca. fire millioner kr. Dette fantastiske under var med til at give bestyrelsen frimodighed til at bygge Det Danske Hus i Poriya ved Genesaret. Det blev indviet i januar 2013, og jeg er glad for, at min moster har medvirket til, at flere hundrede danskere hvert år får bibelundervisning i Det Danske Hus i Israel.

Mens jeg var barn, havde vi ikke meget med mors tre søskende at gøre, og jeg havde det indtryk, at mors familie var lidt specielle. Efter jeg er blevet voksen, har jeg fundet ud af, at det nok skyldes den måde, far omtalte dem på i vores hjem. Mors familie kom fra et bymiljø i Nordsjælland, som var ganske anderledes end den kultur, far var opvokset med og følte sig tryk i. Det værste er, at det må have været svært for bypigen, Inger, at balancere mellem disse to miljøer, da hun blev hjemført som kone til gården i Midtjylland. Og det minder mig om, at vi skal passe på med at kassere

andre, blot fordi de har en anden opvækst og kultur end den, vi selv føler os trygge i. Efterhånden som Danmarks enhedskultur er forsvundet, bliver det stedse vigtigere, at vi kan navigere i de mange forskellige kulturer, som omgiver os. Og når det rykker helt ind i vore egne familier, da udfordres vi – men måske beriges vi også.

I forbindelse med mors tilknytning til Missionsforbundet vil jeg fortælle en pudsig ting. Da far blev missionær i IM, var mor ikke medlem af folkekirken. Det blev opdaget ved en tilfældighed fire år efter, at far var begyndt som missionær. Det var meget vigtigt for mine forældre, at det ikke blev offentlig kendt, idet det var problematisk, hvis missionærens kone ikke var medlem af folkekirken. Selv blev jeg også først bekendt med det i forbindelse med min research til denne bog. Historien er den, at mor ikke blev døbt som barn, men blev barnevelsignet i Missionsforbundet, hvor hendes forældre hørte til. Da mor var 20 år, blev hun døbt sammesteds, men kort efter meldte hun sig ud og regnede med, at hun automatisk var blevet meldt ind i folkekirken. De følgende godt 30 år betalte hun kirkeskat og kunne stemme til menighedsrådsvalg, men ved en fejl var hun ikke blevet opført som folkekirkemedlem.

Inden jeg forlader historien om mors hjem i Frederikssund, vil jeg nævne, at jeg gennem årene har været i Frederikssund ca. 25 gange for at forkynde Guds ord. Jeg har altid følt, at jeg har et særligt tilhørsforhold til stedet. Måske er det, fordi jeg er vokset ud af noget smukt, som skete i missionshuset for mange år siden. Her blev far og mor grebet af Guds ord, så det bar dem resten af livet. Her lovpriste de Gud gennem deres sang og musik. Her

Gården »Virkelyst« i Oustrup, hvor jeg voksede op

oplevede de kærligheden til hinanden, så det bandt dem sammen i 51 år. Jeg er et resultat af det, som fødtes blandt to unge mennesker i Frederikssund Missionshus i 1941. Men de havde nok ikke forestillet sig, at et af deres børn skulle få så meget at gøre med det missionshus, som kom til at sætte retningen i deres liv.

Opvækst på gården

Da jeg var toethalvt år, købte mine forældre som nævnt gården »Virkelyst« i Oustrup uden for Kjellerup, og det var her, jeg havde min barndom.

Som barn var jeg tynd og lille af vækst. Min manglende vækst skyldes uden tvivl min cøliaki (også kaldet glutenintolerance), som først blev opdaget, da jeg var 37 år. Som barn havde jeg også et utal af fregner, og det var jeg ikke glad for. Ofte blev jeg spurgt, om jeg havde været med i øllebrødskrigen. Børnene i skolen kaldte mig kukmand, fordi jeg hedder Kurt. Når jeg i dag hører en gøg kukke i skoven, tænker jeg altid på min barndom. Selvom jeg var lille og spinkel, var jeg en kvik dreng. Når naboens dreng, Poul Erik, kom for at lege, var jeg altid parat.

Far var en af de første, når nye maskiner til marken skulle prøves af. Vi var også de første i miles omkreds, som fik telefon, og vi blev forstyrret dag og nat af folk, som skulle have fat i jordemoderen eller dyrlægen. Det var også os, der først fik traktor, en grå Ferguson, som kunne være livsfarlig, når vi børn blev sluppet løs i marken med den. Selvom jeg var lille og spinkel, var jeg med i arbejdet på gården. Fra jeg var ti år, kørte jeg alene i marken med traktor og maskiner, og nutidens regler for sikkerhed kendte man ikke. I hvert fald tog far det ikke så tungt, selvom det var farligt. Sådan var livet bare! Og da jeg var omkring 11 år, fik jeg en knal-

lert, som jeg fræsede rundt på. En dag, da jeg skulle til smeden i Hauge for at få benzin på knallerten, blev jeg stoppet af politiet. Betjenten syntes vist, at jeg var for lille til at køre sådan en maskine. Men da jeg fortalte, hvor gammel jeg var, fik jeg lov at køre videre blot med en lille advarsel.

Ofte har jeg som 12-13 årig kørt både traktor og bil på de lokale kommuneveje i området, hvor vi boede. En dag skulle far til Viborg for at få traktor og påhængsvogn synet, men da der var 25 km til Viborg, gad han ikke selv køre hele vejen. Jeg skulle så køre de første 20 kilometer med traktoren, og når jeg nærmede mig Viborg, ville han komme i bil og overtage traktoren og køre til syn med den. Men selvfølgelig mødte jeg politiet, og de syntes vist, at den lille knægt ikke burde køre traktor på de offentlige veje. Der holdt vi så, indtil far indhentede mig i bil. Så vidt jeg husker, snakkede far sig fra det, og da han havde været til syn med traktoren, kørte han tilbage, hvor han havde sat bilen, og tog bilen hjem. Jeg overtog igen traktoren, og heldigvis mødte jeg ikke politiet igen. Men jeg husker, at jeg følte mig lidt beklemt ved situationen.

Som nævnt lavede far også en del markarbejde for andre, og fra jeg var 13 år, var jeg ofte med ude hos folk, som vi arbejdede for. Blandt andet havde vi en stor tærskemaskine, som kunne holde ude på marken, mens den tærskede negene. På toppen af tærskemaskinen var der en automatisk ilægger, som jeg med en greb skulle fodre med de neg, som folkene nede på jorden smed op til mig. Ilæggeren var et stort, firkantet hul på taget af tærskemaskinen. Hullet var omkranset af en 60 cm høj kant, så man ikke risikerede at falde ned i hullet til knivene, som kørte rundt i hullet

*Niels Jørgen (tv)
og mig på
mælkeruten.*

og trak negene ned. Ofte stod jeg en hel arbejdsdag og smed neg ned i dette livsfarlige hul. Og da jeg som sagt var lille af vækst, var det en udfordrende og farlig opgave, for man kunne blive meget træt og ukoncentreret efter mange timers arbejde. Når jeg tænker på alle de ulykker, der kunne være sket, mens jeg var barn, er jeg overbevist om, at der har været engle til at beskytte mig.

Engang hvor vi hele dagen havde været på en gård for at tærsk korn, nåede vi ikke at blive færdige til aften, hvor der var ungdomsmøde i KFUM og K. Så sagde far: »Tag bilen hjem, så du kan nå at komme til møde, så gør jeg tærskningen færdig.«

Far kørte også mælketur, som det hed. Vi boede et sted på mælkeruten, og når far havde været rundt ved alle gårdene og kørt mælkejungerne til mejeriet, tog han samme rute hjem og læssede dem af igen på gårdene. Når han kom til vores gård, overtog jeg som regel opgaven og kørte den sidste del af turen.

Mine søskende

Vi var fem søskende. Jeg har to storesøstre, Britta og Lis, men Lis døde allerede, da hun var 33 år. Jeg er nummer tre i rækken, og så har jeg en lillebror, Niels Jørgen, og en lillesøster, Jonna.

Britta, som er seks år ældre end mig, arbejdede meget ude på gården, men Lis var fortrinsvis inde hos mor. Derfor havde Britta og jeg et nært arbejdsfællesskab i stalden, indtil hun efter konfirmationen kom ud at tjene, som mange gjorde dengang.

Inden vi gik i skole om morgenen, skulle Britta og jeg i stalden og muge ud hos grisene. Når vi kom hjem fra skole, skulle vi straks melde os til arbejdet i marken, og endelig skulle vi hjælpe i stalden til aftenfodringen. Når vi havde spist aftensmad, havde vi fri. Sådan forløb alle hverdage bortset fra de koldeste vintermåneder, hvor der ikke var så meget at lave udendørs. Da kunne vi nogle gange lege om eftermiddagen, indtil vi skulle i stalden til aften. Om søndagen havde vi altid fri bortset fra arbejdet i stalden morgen og aften, og søndag formiddag gik vi som en selvfølge i søndagsskole i Brokhus Missionshus.

Da Britta kom ud at tjene, var jeg otte år og blev førstekarl på gården. Niels Jørgen og jeg skulle så hjælpes ad, men da han er fire år yngre end mig, var det begrænset, hvad han kunne klare de første år af vores makkerskab, og jeg må indrømme, at jeg ofte stillede alt for store krav til ham. Jeg kopierede min fars stil med at stille

Bagest fra venstre: Lis og Britta.

Foran fra venstre: Jonna, mor, mig, far og Niels Jørgen.

store krav til mine omgivelser. Jeg husker da også, at det ofte førte til mange skænderier mellem Niels Jørgen og mig og i nogle tilfælde også til voldsomme slagsmål. Engang løb han efter mig med en økse for at tage hævn, og en anden gang nakkede jeg ham med en fork, så han måtte ind til mor for at få blodet standset. En af de ting, jeg gerne ville gøre om, er de krav jeg stillede til en bror, som var meget yngre end mig, men nu siger jeg af hjertet: Undskyld!

Jonna er ni år yngre end mig, og da jeg flyttede hjemmefra, var hun syv år. Derfor husker jeg hende mest som en sød lillesøster, der var inde hos mor, og som det var sjovt at drille.

Mine forældre havde ingen sommerferie, bortset fra, at far hvert år var leder på søndagsskolesommerlejren i Vranum syd for Viborg. Jeg glædede mig altid meget til disse lejre. Desuden var jeg og Niels Jørgen hver sommer på en uges ferie hos bedstefar og bedstemor, som nu var flyttet til en lejlighed i Sct. Mogensgade 19 i Viborg, blot hundrede meter fra Viborg Domkirke, som de hørte til.

En enkelt stor ferie blev det dog til. Da jeg var omkring fire år lejede far en bil, og vi tog på ferie til Nordsjælland, blandt andet for at besøge moster Ellen. Hun var blevet gift med Henry Toft, som havde en stor isenkramforretning i Frederikssund.